

Parquetnummer: 07.850018-99

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE ZWOLLE

Proces-verbaal van de in het openbaar gehouden terechtzitting van de strafkamer op 24 februari 2000.

Tegenwoordig: mr. C. Kleinrensink, voorzitter,
 mrs. G. Eelsing en G. Beydals, rechters,
 mr. E.E.G. Duijts, officier van justitie,
 en mr. E. Troost als griffier.

De voorzitter doet de zaak tegen na te noemen verdachte uitroepen.

De als verdachte verschenen persoon antwoordt op de vragen van de voorzitter te zijn genaamd:

Ernest Cornelis Jacobus Johannes LOUWES,
geboren op 13 augustus 1953 te Amsterdam,
wonende te 8245 CX Lelystad, De Peel 40.

De verdachte wordt bijgestaan door mr. J.A. van der Lem, advocaat te Deventer.

De voorzitter vermaant de verdachte oplettend te zijn en deelt de verdachte mede dat deze niet tot antwoorden verplicht is.

De officier van justitie draagt de zaak voor.

De officier van justitie legt de inhoud van de door haar noodzakelijk geachte wijziging in de tenlastelegging schriftelijk aan de rechtbank over, met vordering die wijziging toe te laten.

De rechtbank wijst, gehoord verdachte en diens raadvrouw, de vordering, waarvan een afschrift aan dit proces-verbaal is gehecht en waarvan de inhoud als hier ingelast moet worden beschouwd, toe. Nu naar het oordeel van de rechtbank daarmee kan worden volstaan, waarmerkt de griffier een afschrift der wijziging en reikt dit aan de verdachte en diens raadvrouw uit, waarna met toestemming van de verdachte het onderzoek aanstonds wordt voortgezet.

De voorzitter stelt vast dat als getuigen ter terechtzitting zijn verschenen: A.E. Spaans, W.J. Nordanis en A. Oornink.

De voorzitter deelt mondeling mede de korte inhoud van de stukken van het voorbereidend onderzoek waaronder:

- de stukken van het opsporingsonderzoek van het Recherche Bijstand Team Politie IJsselland, dossiernummer 99-505561, bestaande uit de doorgenummerde bladzijden 001-434;
- de stukken van het gerechtelijk vooronderzoek kenmerk RC nummer 99/517;
- de van de stukken van het opsporingsonderzoek van het Recherche Bijstand Team Politie IJsselland, dossiernummer 99-505561, deeluitmakende dossiers 1: IBN onderzoek PD en 2: Huiszoekings-objecten;
- de brief d.d. 7 februari 2000 van mr. E.E.G. Duijts,

E.C.J.J. Louwes

officier van justitie, aan mr. J.A. van der Lem met de daarbij behorende bijlagen bestaande uit de in de brief aangehaalde in het strafdossier te voegen verklaringen;

- het door O. van Iren, financieel administratief deskundige, buitengewoon opsporingsambtenaar en H.G.A. te Vaarwerk, inspecteur van politie, financieel rechercheur, beiden werkzaam bij het Bureau financiële Recherche Regiopolitie IJsselland, d.d. 19 januari 2000 opgemaakt rapport van bevindingen met de daarbij gevoegde bijlagen;
- het door J. van der Meer, inspecteur van politie, Regionale Recherche IJsselland op 21 februari 2000 in de wettelijke vorm opgemaakt proces-verbaal nummer 000208;
- een rapport d.d. 21 februari 2000 uitgebracht door het Nederlands Forensisch Instituut te Rijswijk;
- een rapport d.d. 16 februari 2000 uitgebracht door dr. R. Visser, arts en patholoog, Laboratorium voor gerechtelijke pathologie;
- het door J. Smid, speurhondengeleider, tevens brigadier van politie Regiopolitie Twente, en P.G.J.M. Martijn, brigadier van politie Regiopolitie IJsselland, op 6 december 1999 in de wettelijke vorm opgemaakt proces-verbaal nummer 6.11.99.11.20.JACSMI met de daarbij gevoegde bijlagen;
- een rapport d.d. 22 februari 2000 uitgebracht door drs. J. Jongsma RA, Boymans & Partners accountants en belastingadviseurs;
- de bladzijden 6/19 tot en met 19/19 van een faxbericht d.d. 23 februari 2000 verzonden door mr. J.A. van der Lem, inhoudende informatie omtrent reconstructiewerkzaamheden aan de Zwolseweg te Deventer;
- een de verdachte betreffend uittreksel d.d. 12 februari 2000 uit het algemeen documentatieregister van de justitiële documentatiedienst;
- een de verdachte betreffend rapport d.d. 14 januari 2000 uitgebracht door C.J.M. Vredeveld, zenuwarts/forensisch psychiater FPD Zwolle/Apeldoorn.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:
- Ik verzoek de verschenen getuigen in de volgende volgorde te horen. Eerst de heer Nordanis; hij is de psychiater van mevrouw Louwes. De heer Nordanis kan verklaren over de toestand van mevrouw Louwes ten tijde van haar verhoor door de politie; daarna kan hij ter ondersteuning van mevrouw Louwes in de zaal plaatsnemen. Als tweede getuige zou ik mevrouw Louwes-Spaans willen horen. Tenslotte zou ik mevrouw Oornink willen horen; zij kan de verklaring van mevrouw Louwes aanvullen en ondersteunen.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

De getuigen die de verdediging ter zitting wil horen hadden tijdens het gerechtelijk vooronderzoek bij de rechter-commissaris kunnen worden gehoord. De psychische gesteldheid van mevrouw Louwes-Spaans is zorgelijk; dat is ook de reden dat zij destijds niet vaker door de politie is verhoord. Zij had bij de rechter-commissaris kunnen worden gehoord. Ter

zitting, in de openbaarheid, in het bijzijn van verdachte een verklaring afleggen is zwaar voor mevrouw Louwes. Mijns inziens kunnen de heer Nordanis en mevrouw Oornink niets relevant verklaren over het alibi van verdachte. Ik verzet mij derhalve tegen het horen van mevrouw Louwes-Spaans als getuige en van het horen van de andere twee getuigen zie ik het nut niet in.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: De verklaring van de heer Nordanis is relevant omdat hij helderheid kan verschaffen over de psychische gesteldheid van mevrouw Louwes. Hij kan aangeven of mevrouw Louwes in staat is ter zitting een verklaring af te leggen. Ik zou hem als getuige en deskundige willen horen. De verklaring van mevrouw Louwes is in deze zaak zeer relevant. Mevrouw Louwes heeft zelf aangegeven dat zij in staat is ter zitting te verklaren; wanneer het moeilijk voor haar wordt kan het horen worden afgebroken. Mevrouw Oornink had op 23 september 1999 contact met mevrouw Louwes; zij heeft haar bezocht en waargenomen dat verdachte op die datum even thuis is geweest. Ik heb de getuigen niet door de rechter-commissaris laten horen; daardoor heeft de verdediging het recht om de getuigen ter zitting te horen echter niet verspeeld. Ik wilde voorkomen dat de getuigen zowel bij de rechter-commissaris als ter zitting zouden worden gehoord.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Nordanis kan niets over het alibi van verdachte verklaren, hij kan slechts verklaren over de mogelijkheid van het horen van mevrouw Louwes. Ik blijf erbij dat de verdediging alle kans heeft gehad om mevrouw Louwes bij de rechter-commissaris te horen.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Er is bewust voor gekozen om mijn vrouw ter zitting te horen. De politie wilde haar niet horen. Het zou niet goed geweest zijn wanneer zij bij de rechter-commissaris zou zijn gehoord. Mijn vrouw geeft zelf aan dat zij in staat is te verklaren, dus ik zie niet wat daar tegen zou zijn.

De voorzitter deelt, nadat de rechtbank zich heeft beraden, als beslissing van de rechtbank mede dat de drie getuigen zullen worden gehoord. Eerst zal verdachte worden gehoord tot aan het punt van de avond van 23 september 1999. Daarna zal eerst mevrouw Louwes-Spaans worden gehoord; buiten aanwezigheid van verdachte. Daarna zal de heer Nordanis en vervolgens mevrouw Oornink worden gehoord.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Ik heb niets met de dood van mevrouw Wittenberg-Willems te maken. Ik kwam twee jaar voor de dood van de heer Wittenberg, die in 1996 is overleden, met mevrouw Wittenberg in contact. Ik denk dat ik via mijn kantoor met haar in contact ben gekomen, dat weet ik niet zeker. Ik ben jurist, fiscaal

deskundige. Ik bezocht de familie Wittenberg twee maal per jaar om hun belastingaangifte te verzorgen. Na de dood van de heer Wittenberg had ik meer contact met mevrouw Wittenberg. In 1997 ben ik 2 à 3 keer bij haar geweest om spullen te halen, te brengen en aangifte te doen. In het voorjaar van 1998 heb ik weer belastingaangifte voor haar gedaan. Vanaf juni of juli 1999 heb ik meer contact met haar gehad. U vraagt mij of mevrouw Wittenberg de deur voor mij open zou doen als ik 's avonds naar haar toe zou zijn gegaan. Dat is nooit gebeurd; ik zou verwachten dat zij wel open zou doen. Nu ik de stukken heb gelezen denk ik echter van niet. Ik had niets met het eerste testament van mevrouw Wittenberg te maken. Bij de bespreking van de aangifte kwam het testament ter sprake. Mevrouw Wittenberg had de heer Strijbos van de bank gesproken en ze vertelde mij dat zij haar testament wilde veranderen. Toen zei ik tegen haar: "Als u dat wilt, kan het veranderd worden". Ik gedroeg mij als een soort bode van de notaris. U zegt mij dat de dochter van Ter Velde in het eerste testament de hoofdbegunstigde was. Mevrouw Wittenberg vertelde mij dat de verhouding tussen haar en de familie Ter Velde was bekoeld. Het idee voor de oprichting van de stichting kwam van de heer Strijbos van de bank. Ik wist om hoeveel geld het ging omdat ik de belastingaangifte had verzorgd. Mevrouw Wittenberg heeft mij gevraagd plaats te nemen in het stichtingsbestuur. Ik heb twee collega's voor het bestuur benaderd. De stichting zou er komen wanneer mevrouw Wittenberg zou zijn overleden. U vraagt mij of het bij mijn kantoor de gewoonte was om als executeur-testamentair op te treden. Dit was bij mijn kantoor nog niet eerder voorgekomen. Bij mijn vorige baas was dat een onderdeel van zijn werk; dus het is niet vreemd voor een kantoor dat zich met fiscale en financiële zaken bezighoudt. Het is op mijn werk 15 jaar geleden dat iemand als executeur-testamentair optrad.

U vraagt mij waarom ik een bankrekening op mijn naam heb geopend waarop vervolgens stichtingsgeld werd gestort. Het uitvoeren van het testament leverde veel werk op. De stichting was op dat moment nog niet zo in beeld, eerst zou ik de rest afwerken. Ik verwachtte dat de stichting begin 2000 effectief zou worden. Er lag contant geld in de kluis. Ik wilde daarvoor een zakelijke rekening openen. Ik wist niet dat ik voor het openen van een rekening op naam van de stichting een uittreksel uit het handelsregister nodig had. Ik had zelf een rekening bij de SNS-bank en heb daar voor de stichting een nieuwe rekening geopend onder vermelding van "beheer". U vraagt mij waarom er zo'n haast was bij het openen van die rekening. We waren druk met het uitvoeren van het testament; er moesten toch nieuwe rekeningen komen. Ik had niet de bedoeling een privé-rekening te openen. Al had ik het geld op een privé-rekening gezet, dan was dat nog niet verkeerd geweest. U houdt mij voor het rapport van de registeraccountant dat mijn raadvrouw u per fax heeft doen toekomen. Ik heb daar kort voor de zitting van gehoord. U zegt mij dat de registeraccountant concludeert dat er door mij onhandig en formeel onzorgvuldig is gemanouvreerd, maar dat er geen aanwijzingen voor fraude zijn. Dat zal een notaris zo

vinden; ik blijf erbij dat er met mijn handelwijze niets mis is.

De stichtingsvergaderingen waarvan notulen zijn opgesteld, hebben nooit plaatsgevonden. Wij hadden de notulen nodig, in mijn vorige werk ging het altijd zo. Er zijn notulen van een vergadering en een uitvloeisel van de opdracht aan de bank. Deze stukken zijn door Balk en Daenen ondertekend. Balk, die penningmeester was, was niet bevoegd aan de rekening te komen; hij wist er wel van. Als ik geld had willen verduisteren had ik geen rekening geopend. In 1999 is de op te richten stichting begunstigde van de levensverzekering van mevrouw Wittenberg geworden. Ik heb de notaris en mevrouw Bos van de Zwolsche Algemeene gebeld. Ik heb met de Zwolsche Algemeene gecorrespondeerd op briefpapier van de VVAA; dat vind ik normaal, ik werk daar immers. Ik heb na het overlijden van mevrouw Wittenberg geprobeerd het geld van de levensverzekering te incasseren; de verzekering valt fiscaal in de boedel. Civielrechtelijk valt dat bedrag niet in de boedel, dus het geld kon alleen op rekening van de stichting worden gestort. Ook heb ik de golfclub benaderd om om restitutie van de betaalde contributie te vragen. Daarbij heb ik de rekening genoemd die ik ten behoeve van de stichting op mijn naam bij de SNS-bank had geopend. U vraagt mij waarom ik niet de rekening van de VVAA heb gebruikt. Het geld is van de stichting; niet van de VVAA. U vertelt mij dat het verwarrend is dat ik mij presenteerde als zijnde van de VVAA terwijl ik het geld op een op mijn naam gestelde rekening wilde laten storten. Die rekening was geen privé-rekening; het was de rekening "beheer". Ik ben begonnen met het afwickelen van het testament zodra de politie daar toestemming voor gaf. Ik heb toen ook de legatarissen aangeschreven. De legaten zijn uitgekeerd zodra een legataris reageerde. Er waren in totaal ongeveer 10 legaten, het betrof een totaalbedrag van 6 à 700.000 gulden. Ik had overzicht over het vermogen omdat ik in juli nog aangifte had gedaan. Mijn raadvrouw vraagt mij waarom ik bij de SNS-bank een particuliere rekening opende voor de stichting. Ik zag het als een zakelijke rekening; het had geen haast; ik had tot december om de stichting in te schrijven. De uitvoering van het testament was veel werk, dat moest allemaal naast het gewone werk gebeuren. Ik heb er veel uren in zitten. Ik ben door de penningmeester geholpen bij het regelen van de begrafenis van mevrouw Wittenberg; hij is gelovig en ik weet daar niets van af. Hij heeft mij ook geholpen met de ontruiming van het huis. Mijn raadvrouw merkt op dat de brief naar de Zwolsche Algemeene door mij alleen is ondertekend. Een latere brief is ook door de penningmeester ondertekend; hij is pas later benoemd. Ik opereerde als executeur-testamentair en nog niet zo zeer als bestuurder; de stichting was namelijk nog niet actief.

U vraagt mij waar ik de avond van 23 september 1999 ben geweest. Ik ben op 23 september 's avonds niet in Deventer geweest. U houdt mij voor dat er die avond met mijn mobiele telefoon vanuit Deventer is gebeld naar het huis van mevrouw Wittenberg. Dat kan niet, ik ben via de door mij bij de

politie beschreven weg naar huis gereden en heb haar onderweg gebeld. Ik was de die dag 's morgens bij mevrouw Wittenberg geweest. We hebben gesproken over een gift van ongeveer f 40.000,-- die zij aan de kerk wilde doen. Om dit fiscaal zo gunstig mogelijk te regelen, moest ik het onzuiver inkomen van mevrouw Wittenberg weten. Dit heb ik nagevraagd bij de VVAA. Ik heb begrepen dat mijn telefoontje met mevrouw Wittenberg 17 seconden heeft geduurd. Ik zei tegen haar: "Ik zou u even bellen, het bedrag is...". Normaal zei ze meer door de telefoon, misschien kapte zij het telefoontje af omdat ze bezoek had, dat kan ik mij niet herinneren.

U zegt mij dat het technisch vrijwel onmogelijk is dat ik die avond niet vanuit Deventer heb gebeld. Ik betwijfel of het onderzoek helemaal betrouwbaar is, wie meet deze zaken ooit? Het technisch onderzoek heeft men niet op donderdagavond, koopavond, verricht. Ik was op 23 kilometer afstand van Deventer; dat is binnen het bereik van het basisstation in Deventer. Ik heb niet vanuit Deventer gebeld. Ik heb mevrouw Wittenberg geïnformeerd over de drempel voor giftenaftrek. Ik had daar eerder die dag met Oosterhuis van de VVAA over gebeld. U vraagt mij waarom ik niet die ochtend, direct nadat mevrouw Wittenberg mij daarnaar had gevraagd, vanuit haar huis met Oosterhuis heb gebeld. Ik bel nooit vanuit het huis van een klant. Ik weet niet waarom ik mevrouw Wittenberg niet direct 's morgens heb teruggebeld. Ik bel wel vaker 's avonds klanten. Ik belde vanuit de auto omdat ik er op dat moment aan dacht. Ik wilde mijn klanten nooit na 21.00 uur bellen.

De officier van justitie vraagt mij waarom ik vanuit Utrecht niet via Hilversum naar huis ben gereden. Ik kom niet vaak in Utrecht. Ik rijd ook wel eens via Hilversum naar huis. De afstand Utrecht-Lelystad rijd ik normaal in een uur. Ik reed op 23 september 1999 via een andere route omdat het verkeer vast stond. We reden met drie auto's achter een vrachtwagen. Wij reden achter de vrachtwagen half op de weg om achteropkomend verkeer tegen te houden. Ik heb daarom een afslag gemist. Ik heb die route met de politie nagereden. Als ik terugreken, ben ik om 20.30 uur in de buurt van 't Harde geweest. De officier van justitie merkt op dat ik volgens de politie waarschijnlijk niet bij 't Harde heb gebeld. Toen ik de route met de politie nareed, stopte de politie in 't Harde, terwijl ik belde vanaf de snelweg ter hoogte van 't Harde. Ik weet niet precies waar; daar ergens in de buurt. Ik heb de maandag na de moord bij de politie over het telefoontje naar mevrouw Wittenberg verklaard; dat was dus voor mijn aanhouding. Als ik haar had vermoord, zou ik daar nooit over hebben verklaard.

Ik begrijp er niets van dat mijn geur op het door Massink gevonden mes is aangetroffen. Ik heb nooit een mes in handen gehad; ik heb mevrouw Wittenberg niet vermoord. Ik heb daarover al verklaard. Als mijn geur aan het mes zit, dan is die daar op aangebracht. Anders kan het niet. De uitslag van de geurproef kwam net voordat ik 30 dagen de cel in zou moeten, weken na de dood van het slachtoffer, zoiets had de politie toch meteen moeten onderzoeken! Ik heb nooit een mes in handen gehad, mijn geur kan niet aan dat mes zitten. In het

he
Taktis.
Jou/na

eerste proces-verbaal staat niets over een mes; later kwam de politie daar plotseling mee.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

In het eerste persbericht is reeds over een mes gesproken, naar aanleiding daarvan is het mes juist door Massink ingeleverd.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Vlak voordat ik naar de raadkamer moest, hoorde ik voor het eerst over het mes. Mijn geur kan niet aan het mes zitten. De officier van justitie vraagt mij of ik het rapport van Schoon ken. Dat rapport ken ik. De officier van justitie geeft een andere draai aan dat rapport. Schoon heeft het proces-verbaal gelezen; zij geeft aan dat het proces-verbaal voldoet aan de normen. Zij weet niet hoe het mes is veiliggesteld. Schoon zegt dus niet dat de proef zelf goed is verlopen. In het vooronderzoek is alles op video opgenomen behalve de geurproef, dat vind ik merkwaardig. U vraagt mij waarom ik op het punt van het mes zo fel reageer, terwijl ik verder nogal lauw reageer. Dat komt omdat ik de proef niet vertrouw.

Ik was verbaasd dat er in de woning van mevrouw Wittenberg maar één vingerafdruk van mij is gevonden; ik ben er die ochtend tenslotte geweest. Ik had om 9 uur à 9.30 uur met haar afgesproken. Ik was kort voor 9.30 uur bij haar. U zegt mij dat de huishoudelijke hulp heeft verklaard dat ik er niet ben geweest. Ik ben er die ochtend wel geweest; daar heb ik uitgebreid over verklaard. De werkster heeft mij niet kunnen zien. Ik zag een emmer staan, en rook spiritus. De verklaring van de werkster bij de rechter-commissaris klopt niet. Ik ben er echt geweest. De werkster is waarschijnlijk in de war. In de verklaring op 18 januari bij de rechter-commissaris heeft de werkster verklaard dat je de spiritus niet kon ruiken en dat ze om 10 uur de telefoon-beneden heeft opgenomen. Daarvoor heeft zij verklaard dat de wasmachine al aanstond en dat mevrouw Wittenberg later naar boven kwam. Zij verklaarde toen dat zij boven heeft getelefoneerd. Op 24 november heeft de werkster verklaard dat de spiritus zeer sterk rook. Ik heb de spiritus geroken, de werkster moet in de war zijn geweest. Ik ben er die ochtend geweest.

In mijn beleving kwam ik die avond kort na 21.00 uur thuis. Mijn zoon gaat om 21.00 uur naar bed; hij lag al in bed toen ik thuiskwam. Mijn dochter was nog op. Ik was 's middags thuis, mijn vrouw rekende niet op mij met eten. Ik heb mij die dag gestoten. U houdt mij voor dat mijn dochter heeft verklaard dat ik mij op een andere dag aan tuingereedschap heb gestoten. Dat kan niet, dat gereedschap ligt in de schuur en niet onder het dak. Ik moest voor mijn vrouw tl-buizen van onder het dak halen en toen heb ik mij aan de hometrainer gestoten. Het was op 23 september; ik had er in het weekend in Antwerpen namelijk nog last van. Toen ik die avond thuis kwam was mijn dochter nog beneden, toen heb ik me omgekled en toen

is mijn dochter Sabine misschien naar haar kamer gegaan. Toen ik vervolgens met de lamp beneden kwam, zat Sabine daar. Mijn vrouw heeft anders verklaard omdat de rechercheur die haar ondervroeg haar een verkeerde lezing van de kopie van haar agenda heeft gegeven. De rechercheur wist dat. Ik kom soms thuis om te eten. Soms kom ik pas laat thuis. Als zij wist dat ik die avond naar Utrecht was, dan wist ze ook dat ik vroeg thuis ben gekomen. In de agenda stond: wel thuis eten, dan Ernest weg. Ik zou thuis eten, er kwam echter een afspraak in Amersfoort tussendoor. In de agenda heeft mijn vrouw eerst geschreven 'niet thuis eten', toen heeft ze 'niet' doorgestreept en later daar weer 'niet' over heen geschreven. Mijn vrouw heeft dat op de kopie bij de politie niet kunnen zien.

Toen ik mijn vrouw op 22 december belde, wist ik dat we werden afgeluisterd. Zij wist toen al dat haar verklaring niet klopte. U zegt mij dat de indruk zou kunnen ontstaan dat ik haar in een bepaalde richting probeerde te duwen. Ik heb haar door de telefoon verteld dat ik die avond in Utrecht was zodat zij zich weer kon herinneren dat ik vroeger thuis geweest moest zijn. Ik kan nooit om 20.30 uur in Deventer zijn geweest. De politie heeft allerlei routes van Utrecht naar Deventer gereden, maar niet op een donderdagavond. Dan is het veel drukker omdat het koopavond is. In het dossier zijn slechts belastende verklaringen opgenomen.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

De raadvrouw heeft de gelegenheid gekregen alle stukken in te zien. Alle stukken die zij in het dossier wilde laten opnemen, zijn alsnog in het dossier gevoegd.

De voorzitter beveelt dat de verdachte de zittingzaal zal verlaten, opdat de getuige A.E. Spaans buiten zijn tegenwoordigheid zal worden ondervraagd.

De voorzitter doet de eerste verschenen getuige voor zich verschijnen.

De getuige doet op de vragen van de voorzitter opgave omtrent naam, voornamen, leeftijd en woonplaats, zoals hieronder staat vermeld; zij verklaart de echtgenote van verdachte te zijn. De voorzitter wijst de getuige erop dat zij zich als echtgenote van verdachte kan verschonen van het geven van een getuigenis of van het beantwoorden van bepaalde vragen. De getuige legt op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de belofte af de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen.

De getuige geeft op te zijn: Anna Elisabeth Spaans, 44 jaar oud, wonende te Lelystad.

De getuige A.E. Spaans verklaart als volgt:

Ik wil graag een verklaring afleggen. Op 23 september 1999 is Ernest om 14.30 uur weggegaan. Om 21.00 uur of 21.15 uur is hij weer thuis gekomen. Toen hij thuis kwam heeft hij eerst de lamp van onder het dak vandaan gehaald. Toen Ernest thuis kwam

zaten Sabine en ik op de bank. Mijn zoon lag net in bed en Ernest ging eerst die lamp halen want als hij dat later gedaan zou hebben, zou hij het risico lopen mijn zoon te wekken. Ik weet zeker dat Ernest de tl-buis die avond heeft gehaald; ik wilde die de volgende dag meenemen naar school. Ernest kleeedde zich eerst om en heeft toen de lamp gehaald. Sabine en ik zaten aan de eettafel, Sabine heeft een paar boeken van haar kamer gehaald, daarna kwam Ernest met de lamp beneden. Ernest had zich gestoten aan de hometrainer. Hij was boos, hij zei: "Waarom heb je die fiets omgedraaid?". Mijn dochter zei tegen hem dat hij haar lamp in plaats van die van mij had gehaald. Ik zei tegen haar: "Die heb je toch niet nodig; die kan mee naar school".

De voorzitter houdt de getuige voor haar agenda, de week van 23 september 1999. De raadvrouw en getuige krijgen de gelegenheid de agenda te bekijken.

De getuige A.E. Spaans verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Op zondag bekijk ik met Ernest de agenda voor de komende week. We bespreken dan of hij thuis is met eten. Soms veranderen er in de loop van de week nog dingen. Ik heb geschreven 'niet eten', daarna is dat doorgestreept. Het laatste plan was dat hij niet thuis zou komen eten. Ernest heeft op 23 september 1999 niet thuis gegeten. Er verandert veel in de plannen van Ernest; ik verander niet alles in mijn agenda. Als hij bijvoorbeeld zegt: "Ik kom vanavond thuis eten", dan onthoud ik dat wel. Op 23 september 's middags was mijn vriendin Annechiena Oornink bij mij op bezoek, zij was er om 14.30 uur. Ernest was ook even thuis, hij zei: "Ik moet weg, naar klanten en naar cursus". Hij heeft een boterham met hagelslag gegeten en is om ongeveer 15.00 uur weggegaan. Mijn vriendin vroeg mij die avond of ik meeding naar fitness. Ik ben niet meegegaan omdat Ernest weg was en de kinderen dan alleen zouden zijn. Doordat mijn vriendin die dag bij mij was, kan ik mij herinneren wat er toen is gebeurd.

Toen ik door de politie ben verhoord, kon ik de kopie van mijn agenda niet goed zien. Ik was toen ook niet mezelf. Ik heb verklaard dat Ernest normaal om 18.00 uur thuiskomt. Ik heb gezegd dat als hij thuis zou zijn komen eten, dat om 18.00 uur geweest moest zijn. Ik kon het me toen niet herinneren. Toen ik bij de politie verklaarde, kon ik me niet herinneren dat Ernest in Antwerpen last van zijn ribben had. We zaten in Antwerpen in bad. Toen zei Ernest: "Mijn rib doet pijn". Dat herinnerde ik mij later. Toen ik bij de politie verklaarde, kon ik me niet herinneren wanneer Ernest zich had gestoten, ik herinnerde me de datum niet meer. Toen ik er later over nadacht en ik mijn agenda zag, wist ik het weer.

U brengt het telefoongesprek tussen Ernest en mij van 22 december 1999 ter sprake. Ik nam aan dat het gesprek werd afgeluisterd. U vraagt mij of Ernest mij tijdens ons telefoongesprek van 22 december op ideeën heeft gebracht. Ik haalde tweedagen door elkaar. In die week had ik ook op

dinsdag een schoolavond. Voor het telefoontje van 22 december wist ik al hoe het zat. Toen Ernest belde, was ik de kluts kwijt omdat ik hem na zoveel tijd weer hoorde, ik was daarom van de kaart.

Ernest zou op 23 september zijn handtekening zetten bij een cursus in Utrecht. Hij ging snel zijn handtekening zetten omdat hij nog zoveel klanten te bezoeken had. U vraagt mij wat ik daarmee bedoel. Ik bedoel dat hij naar klanten moest voordat hij naar Utrecht ging. De officier van justitie zegt mij dat ik de waarheid moet zeggen. Ik weet dat ik niet mag liegen. De officier van justitie vraagt mij of ik mij realiseer wat ik nu verklaar en wat daarvan de gevolgen zijn. De officier van justitie houdt mij voor dat ik bij de politie heel anders heb verklaard en dat uit de telefoontap op 22 december ook wat anders blijkt. Ik blijf bij mijn verklaring zoals ik die nu ter zitting heb afgelegd.

De voorzitter geeft, na het afleggen van de verklaring, aan de rechters en aan de officier van justitie de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de getuige en aan de raadvrouw de gelegenheid om de getuige te ondervragen en naar aanleiding daarvan tegen de verklaring van die getuige in te brengen wat tot verdediging kan dienen.

De voorzitter stelt de officier van justitie in de gelegenheid tot het maken van opmerkingen over de ondervraging van de getuige.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Ik vorder dat tegen getuige A.E. Spaans een proces-verbaal meined zal worden opgemaakt.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Ik heb bezwaar tegen het opmaken van een proces-verbaal meined tegen deze getuige. Uit de feiten blijkt dat de eerdere verklaringen van deze getuige niet konden kloppen.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Het feit dat de eerdere verklaringen van de getuige niet met de feiten stroken, verklaart niet dat de getuige nu een andere lezing van de feiten geeft. Ik vraag op dit moment niet om aanhouding van het onderzoek, maar ik wil wel een proces-verbaal van meined.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Er is op dit moment geen redelijk vermoeden van schuld ten aanzien van de getuige. Het opmaken van een proces-verbaal meined is niet nodig, er wordt immers een proces-verbaal van deze zitting opgemaakt. De getuige heeft een logische verklaring gegeven voor het feit dat zij ter zitting anders heeft verklaard dan bij de voorgaande verhoren. Tijdens het telefoongesprek van 22 december probeerde verdachte deze getuige er voorzichtig aan te herinneren hoe 23 september was verlopen. Verdachte was in dat gesprek niet sturend. Het is

logisch dat verdachte haar naar haar verklaring over 23 september vroeg; hij zat de hele dag in de cel en wist hoe belangrijk haar verklaring was. Getuige Spaans was tijdens het telefoongesprek van haar stuk gebracht omdat zij haar man voor het eerst weer sprak.

De voorzitter deelt, nadat de rechtbank zich heeft beraden, als beslissing van de rechtbank mede, dat op dit moment nog niet wordt beslist over het opmaken van een proces-verbaal meined tegen getuige A.E. Spaans. Deze beslissing zal worden genomen nadat alle getuigen zijn gehoord.

De getuige A.E. Spaans verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Ik wist eerst niet dat het telefoongesprek met mijn man op 22 december werd afgeluisterd; dat heb ik later van mijn man gehoord. Ik heb het tapverslag niet gezien. U houdt mij voor de korte inhoud van het tapverslag; met name dat deel waarin mijn man en ik tegen elkaar zeggen dat het gesprek wordt afgeluisterd.

De verdachte verschijnt weer in de zittingzaal. De voorzitter deelt onmiddellijk aan de verdachte mede wat buiten zijn afwezigheid is voorgevallen, waarna met het onderzoek wordt voortgegaan.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: U vraagt mij of de verklaring die mijn vrouw zojuist heeft afgelegd en zoals u mij die hebt voorgehouden, klopt. Ik ben op 23 september om 15.50 uur de deur uit gegaan; dat blijkt uit mijn telefoonlijst. Ik heb geen vragen aan mijn echtgenote.

De voorzitter doet de tweede verschenen getuige voor zich verschijnen.

De getuige doet op de vragen van de voorzitter opgave omtrent naam, voornamen, geboortedatum, beroep en woonplaats, zoals hieronder staat vermeld, verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter als getuige de belofte af de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zeggen en tevens als deskundige de belofte dat hij zijn taak naar zijn geweten zal vervullen.

De getuige-deskundige geeft op te zijn: Willem Johan Nordanis, geboren op 22 januari 1944, psychiater van beroep, wonende te Lelystad.

Deze getuige-deskundige wordt het eerst door de raadvrouw ondervraagd.

De getuige-deskundige verklaart als volgt:

Ik ben sinds ik op 1 januari 1984 mijn baan in Lelystad begon, de psychiater van mevrouw Louwes-Spaans. U wijst mij op de grenzen van mijn beroepsgeheim. Ik heb met mevrouw Louwes overlegd waarover ik hier mag verklaren. U wijst mij erop dat ik, los van de toestemming van mevrouw Louwes-Spaans, op dit

E.C.J.J. Louwes

punt mijn eigen verantwoordelijkheid houdt. Ik ben mij dat bewust. Ik ken mevrouw Louwes zeer goed. De raadvrouw vraagt mij of ik op de avond van 23 september contact heb gehad met mevrouw Louwes. Toen zij met de politie te maken kreeg, heeft ze mij gebeld, dat wil zeggen, de maatschappelijk werkster belde mij. Mevrouw Louwes was toen niet vrolijk. Mevrouw Louwes lijdt aan een recidiverende depressieve stoornis. Op sommige momenten is zij in staat normaal te functioneren; ten tijde van de aanhouding van haar man bevond zij zich echter op de rand van een depressie. Wij hebben besproken welke medicatie nodig zou zijn. Ten gevolge van een depressie ontstaat een verlaagde stemming en de tijdbeleving en concentratie zijn verlaagd. Mevrouw Louwes was bovendien erg verdrietig. De periode voor de aanhouding van haar man was voor mevrouw Louwes stressvol omdat zij kort daarvoor was verhuisd en haar ouders voor langere tijd op reis waren gegaan. Stress maakt een depressie mogelijk. In het geval van mevrouw Louwes mag de stress niet te hoog worden om een depressie te voorkomen. Omdat haar man zich in voorlopige hechtenis bevond, ontstond voor mevrouw Louwes een stressvolle, onzekere situatie waardoor een depressie dreigde. Toen haar man voor het eerst sinds weken op 22 december weer belde, droeg dit ook bij aan de stress; ook positieve dingen kunnen hier namelijk aan bijdragen. Mevrouw Louwes is al lang in therapie. Ze heeft trekken van een persoonlijkheidsstoornis; ze heeft een ontwijkende persoonlijkheid. Dit betekent dat ze wanneer haar iets wordt gevraagd, zij de vraagsteller vanuit een paniekgevoel tegemoet wil komen. Bij verhoogde stress geeft ze dan vanuit paniek antwoord; pas later is ze dan in staat rustig na te denken. Vorige week dinsdag of woensdag heb ik voor het laatst contact gehad met mevrouw Louwes. De afgelopen maanden heeft zij veel anti-depressiva gebruikt. Haar depressie is momenteel aan het opklaren; de ontwijkende persoonlijkheid is onveranderd. Ik heb haar net voor de zitting nog even gesproken. Ze is verdrietig en dapper omdat zij wilde getuigen. Ze is nu minder depressief dan drie maanden geleden; toen blokkeerde zij nog, nu doet zij dat niet meer. Wanneer mevrouw Louwes rustig is, heeft zij minder last van haar persoonlijkheidsstoornis.

De officier van justitie vraagt mij of ik voor de zitting met de raadvrouw heb gesproken. De raadvrouw heeft mij verzocht ter zitting een verklaring af te leggen; zij heeft niet met mij over de inhoud van de zaak gesproken. Met mevrouw Louwes heb ik uiteraard wel over de inhoud van de strafzaak van haar echtgenoot gesproken. De maatschappelijk werkster die mij belde was van de politie. Ze belde mij vlak nadat de politie contact had opgenomen met mevrouw Louwes. Ik ben diezelfde avond naar haar toe gegaan. De officier van justitie zegt mij dat zij die avond bij de politie aanwezig was en dat het toen niet gelukt is mij te bereiken. Na 19 november ben ik bijna dagelijks bij mevrouw Louwes geweest. Ze durfde toen namelijk niet in de auto te rijden. Voor die tijd kwam zij naar mij toe.

De voorzitter geeft, na het afleggen van de verklaring, aan de rechters en aan de officier van justitie de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de getuige-deskundige.

De voorzitter stelt de officier van justitie in de gelegenheid tot het maken van opmerkingen over de ondervraging van de getuige-deskundige.

Na het afleggen van zijn verklaring vergunt de rechtbank, met toestemming van de officier van justitie en de verdachte, de getuige-deskundige zich te verwijderen. De getuige-deskundige blijft echter in de zittingzaal aanwezig.

De voorzitter doet de als derde verschenen getuige voor zich verschijnen.

De getuige doet op de vragen van de voorzitter opgave omtrent naam, voornamen, leeftijd en woonplaats, zoals hieronder staat vermeld, verklaart geen bloed- of aanverwant van verdachte te zijn en legt op de bij de wet voorgeschreven wijze in handen van de voorzitter de eed af de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen.

De getuige geeft op te zijn: Annechiena Oornink, 41 jaar oud, wonende de Lelystad.

Ook deze getuige wordt het eerst door de raadsvrouw ondervraagd.

De getuige verklaart als volgt:

De raadsvrouw vraagt mij of ik mevrouw Louwes op 23 september 1999 heb gezien. Ja, ik kwam die dag om ongeveer 14.30 uur bij Anneke Louwes. We hebben koffie gedronken, gepraat en we hadden plannen om naar de stad te gaan. Ernest kwam even thuis, hij heeft een broodje gegeten en koffie gedronken en is toen weer weggegaan. Ernest is ongeveer tussen 14.30 uur en 15.00 uur thuis geweest. Anneke en ik gingen toen naar de stad. Toen we uit de stad kwamen heb ik Anneke voor haar deur afgezet. Ik vroeg haar of ze zin had om die avond mee te gaan naar de sportschool; ze zei dat ze niet meeging omdat de kinderen anders alleen thuis zouden zijn en ze geen zin had om naar die sportschool te gaan. Ik ben toen naar huis gegaan. Na 19 november heb ik veel contact gehad met Anneke. Ik heb ook met haar over 23 september gesproken. Anneke was namelijk in de war. Ik heb in mijn agenda gekeken en omdat ik zag dat ik die avond naar de sportschool ben geweest, wist ik weer wat er die dag was gebeurd. Eerst wist Anneke niet meer wat er op 23 september was gebeurd. Naarmate we langer hebben gepraat, wist ze meer, van die lamp en zo. Ik heb haar niet beïnvloed; we hebben aan de hand van mijn agenda gebrainstormd en toen wist ze het zelf weer.

De officier van justitie vraagt mij naar mijn verhoor door de politie op 21 november 1999. Ik ben door de politie gehoord in mijn eigen huis, boven op de slaapkamer. Daarna gingen mijn man en ik naar Anneke om haar te helpen. Ik kwam ongeveer om 15.00 uur bij haar. Ze waren bezig met de bomen in haar tuin. Op dat moment werd Anneke verhoord; ik heb koffie voor hen gezet en heb niets gehoord van het verhoor. Anneke was erg zenuwachtig. Nadat de beperkingen van Ernest eraf waren, heb

ik er met Anneke over gesproken dat het fijn was dat zij weer contact met hem kon hebben. Ik heb met Anneke over de strafzaak gesproken; het is zo ongelooflijk wat er allemaal gebeurt. De officier van justitie vraagt mij of mijn gesprek met Anneke over wat er op 23 september is gebeurd, te maken had met de opheffing van de beperkingen. We praatten over van alles; ze is soms in de war. Anneke heeft een ijkpunt nodig om zich dingen te kunnen herinneren.

De voorzitter geeft, na het afleggen van de verklaring, aan de rechters en aan de officier van justitie de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de getuige.

De voorzitter stelt de officier van justitie in de gelegenheid tot het maken van opmerkingen over de ondervraging van de getuige.

Na het afleggen van zijn verklaring vergunt de rechtbank, met toestemming van de officier van justitie en de verdachte, de getuige zich te verwijderen. De getuige blijft echter in de zittingzaal aanwezig.

De voorzitter deelt mede dat nog dient te worden beslist over de vordering van de officier van justitie om een proces-verbaal meinede tegen getuige A.E. Spaans op te maken.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Ik handhaaf mijn vordering. Toen getuige Spaans door de politie werd verhoord, is haar eerst gevraagd of zij in staat was te verklaren. Ze heeft toen verklaard dat zij zich herinnerde hoe 23 september is verlopen. Door de politie is geen druk op haar uitgeoefend. Tijdens het telefoongesprek van 22 december is zij door verdachte onder druk gezet. Nu legt zij een strakke en gedetailleerde verklaring af die ik als ongeloofwaardig beschouw. Ik heb de getuige gewezen op de consequenties van het afleggen van een meinedige verklaring. De verdediging is verantwoordelijk voor deze situatie door er op te staan dat deze getuige ter zitting zou worden gehoord.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Op dit punt heb ik niets aan mijn eerder gemaakte opmerkingen toe te voegen.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Toen de politie mijn vrouw hoorde, zagen zij dat er met betrekking tot thuis eten 'niet' in de agenda stond; ze lieten haar 'wel' verklaren. Ik had die avond niet thuis kunnen eten; dat wist de politie toen ze de verklaring van mijn vrouw opnamen. Ik heb zelf ervaren dat de rechter-commissaris woorden in mijn mond legde; daarom wilde ik niet dat mijn vrouw door de rechter-commissaris zou worden gehoord. Mijn echtgenote wist zich in etappes te herinneren wat er was gebeurd.

E.C.J.J. Louwes

De voorzitter deelt, nadat de rechtbank zich heeft beraden, als beslissing van de rechtbank mede dat op dit moment geen proces-verbaal meeneed tegen getuige A.E. Spaans zal worden opgemaakt omdat de rechtbank dit op dit moment niet opportuun acht, mede omdat de officier van justitie heeft aangekondigd geen schorsing van het onderzoek te zullen vorderen. De officier van justitie behoudt het recht de getuige te vervolgen op basis van het proces-verbaal van de zitting en de rechtbank zegt toe dat, indien de officier van justitie ten behoeve van een strafrechtelijk onderzoek tegen de getuige A.E. Spaans om een proces-verbaal van deze zitting vraagt, dit bij voorrang zal worden vervaardigd.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Ik ben de ochtend van 23 september 1999 bij mevrouw Wittenberg geweest. Ik heb aangebeld en zij deed de deur open. Ik had de sleutel van haar woning, maar heb die nooit gebruikt.

De voorzitter stelt aan de orde dat zes dagen geleden een deskundige is benoemd die nog niet aan de rechtbank heeft gerapporteerd.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Ik heb in december aangegeven dat ik verdachte in het Pieter Baan Centrum geobserveerd zou willen zien. Ik heb verdachte verschillende malen ontmoet, mijns inziens verbergt hij hoe, hij in elkaar zit. Het ene moment was verdachte rationeel, het volgende moment was hij weer emotioneel of irrationeel. Wij hadden het gevoel dat het moeilijk is contact met verdachte te krijgen. Ik heb uitdrukkelijk verzocht om een uitgebreid observatierapport. Bij een ambulante onderzoek ziet de onderzoeker verdachte slechts 1 à 2 uren; in geval van verdachte is mijns inziens een langere observatie nodig.

De psychiater Vredeveld heeft zich mijns inziens door verdachte om de tuin laten leiden. Bovendien liet hij zich in zijn rapport uit over de waarheid, hetgeen niet zijn taak is. Alvorens een beslissing te nemen over opname in het Pieter Baan Centrum wilde de rechter-commissaris een andere deskundige horen. Verdachte zou niet willen meewerken aan een onderzoek in het Pieter Baan Centrum. De praktijk heeft geleerd dat men na plaatsing in het Centrum vaak wel bereid is aan een onderzoek mee te werken.

Op dit moment zou ik echter met het oog op een vlotte behandeling van de zaak het onderzoek niet willen schorsen om de rapportage van de benoemde deskundige af te wachten. Wanneer het onderzoek om een andere reden toch zal worden aangehouden, dan zou ik verdachte ter observatie in het Pieter Baan Centrum opgenomen willen zien.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Ik heb altijd meegewerkt aan het onderzoek. Ik heb mevrouw Wittenberg niet vermoord. Ik begrijp niet dat men kan denken dat ik zoiets heb gedaan. De eerste weken was ik emotioneel; men benadrukte constant het effect van de situatie op de

familie van het slachtoffer en op mijn eigen familie. De eerste weken ben je daarom labiel. Als ik naar het Pieter Baan Centrum moet, dan blijf ik op mijn bed liggen; ik werk er niet aan mee. Ik heb de waarheid gezegd. Ik wil geen vertraging van het onderzoek meer.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Het feit dat verdachte ontkent, kan geen reden zijn voor een observatie in het Pieter Baan Centrum. Tijdens de schorsing heb ik met de heer Nordanis gesproken. Hij vertelde mij dat mevrouw Louwes-Spaans niet in staat is te liegen. Om die reden doe ik nog geen afstand van de getuige A.E. Spaans. Ik zou de heer Nordanis graag nogmaals willen horen.

De voorzitter deelt mede dat de heer Nordanis in principe niet meer kan worden gehoord omdat de rechtbank hem, met toestemming van de officier van justitie en de verdachte, heeft vergund zich te verwijderen, waardoor aan zijn positie als getuige een einde is gekomen. De heer Nordanis is vervolgens in de zaal van de terechtzitting gebleven.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: De heer Nordanis vertelde mij pas nadat er van hem als getuige afstand was gedaan, dat mevrouw Louwes niet in staat is te liegen.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, als volgt:

Ik verzet mij er tegen de heer Nordanis nogmaals te horen. Ik heb hiertegen zowel formele als inhoudelijke bezwaren. De heer Nordanis is op dit moment in de zaal aanwezig en heeft dus kunnen horen wat de raadvrouw hem wil laten verklaren.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Ik heb Nordanis niet beïnvloed, hij kwam zelf met de informatie naar mij toe.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Wanneer iemand nog iets wil zeggen, dan vind ik dat dat moet kunnen. Dat is veel belangrijker dan al die regeltjes.

De voorzitter deelt, nadat de rechtbank zich heeft beraden, als beslissing van de rechtbank mede dat de getuige Nordanis niet opnieuw zal worden gehoord omdat van deze getuige reeds afstand was gedaan en omdat hij na het afleggen van zijn verklaring in de zittingzaal is gebleven, zodat hij de verklaringen van de andere getuige en verdachte heeft kunnen horen. De opmerkingen van de raadvrouw over hetgeen deze getuige had willen verklaren, worden in het proces-verbaal van de zitting opgenomen.

Na het afleggen van zijn verklaring vergunt de rechtbank, met toestemming van de officier van justitie en de verdachte, de getuige A.E. Spaans zich te verwijderen. De getuige blijft echter in de zittingzaal aanwezig.

De voorzitter deelt, nadat de rechtbank zich heeft beraden, als beslissing van de rechtbank mede dat het onderzoek voor korte tijd zal worden onderbroken voor het nemen van rust.

De officier van justitie voert het woord overeenkomstig de inhoud van een aan de rechtbank overgelegde nota van requisitoir, waarvan een fotokopie aan dit proces-verbaal is gehecht. De officier van justitie wordert:

- veroordeling van verdachte terzake van het tenlastegelegde tot een gevangenisstraf van 15 jaar;
- teruggave aan verdachte van de agenda 1999, de advertentie, de folder Valras-plage m.b.t. appartementen, de folder Tecnocasa m.b.t. appartementen en de agenda voor de fiscale praktijk 1999, op de kennisgevingen van inbeslagneming vermeld;
- teruggave aan VVAA belastingadviseurs en consultants B.V. te Zwolle van het schrijfblok, op de kennisgeving van inbeslagneming vermeld;
- teruggave aan P.M. ter Velde, executeur-testamenteair van de nalatenschap van J.J.E.G. Willemen, van de overige goederen op de kennisgevingen van inbeslagneming vermeld.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Ik heb enkele aanvullende opmerkingen bij mijn nota van requisitoir.

Aanvulling bij pagina 1: Verdachte heeft verklaard dat in het dossier slechts voor hem belastende stukken zijn opgenomen. Het is gebruikelijk dat bij een groot onderzoek een selectie van de stukken in het dossier wordt opgenomen. De raadvrouw heeft de gelegenheid gekregen alle stukken in te zien en aan te geven welke stukken zij nog in het dossier gevoegd zou willen zien. Alle door haar verzochte stukken zijn alsnog in het dossier gevoegd. De opmerking van verdachte is derhalve niet-terecht.

Aanvulling bij pagina 3: Verdachte heeft zich negatief uitgelaten over de heer Ter Velde. Ter Velde heeft zelf niets gemerkt van een bekoelde verhouding met het slachtoffer.

Aanvulling bij pagina 9: Bij het eerste verhoor van mevrouw Louwes bleek pas dat zij psychiatrisch patiënt is. Verdachte heeft ter zitting opgemerkt dat de politie haar bij haar verklaring een beetje had moeten helpen. Dat is mijns inziens erg suggestief.

Naar aanleiding van het horen van de getuigen ter zitting, merk ik op dat de laatste twee getuigen niet naar hun eigen waarnemingen is gevraagd, maar naar door hen opgedane indrukken. Dit is geen goede gang van zaken.

Ik was bij het eerste verhoor van mevrouw Louwes aanwezig. De politie heeft toen geprobeerd contact op te nemen met de heer Nordanis, hetgeen niet is gelukt. Ik wilde mevrouw Louwes niet ter zitting horen. Ik beschouw haar verklaring als leugenachtig en ik denk dat verdachte haar verklaring tevoren heeft 'gestuurd'. Zij heeft nu op details anders verklaard dan bij de politie. Mevrouw Louwes heeft ter zitting verklaard dat

Sabine in de eetkamer was toen verdachte op 23 september 's avonds beneden kwam; dat verdachte niet naar de cursus is geweest omdat hij klanten moest bezoeken en dat hij last had van zijn ribben. Eerder heeft verdachte verklaard dat hij niet tegen zijn echtgenote had gezegd dat hij last van zijn ribben had. Mevrouw Louwes heeft ter zitting verklaard dat zij niet wist van de telefoontap op 22 december, terwijl uit het getapte gesprek blijkt dat zij dit wel wist.

~~Mevrouw Louwes herinnert zich vandaag hoe de dag van 23 september 1999 is verlopen; ik ben echter van mening dat het niet mogelijk is dat zij zich dit nu, na het lezen van het dossier en onder invloed van verdachte, vrijelijk kan herinneren. Mevrouw Louwes had tijdens de beperkingen van verdachte gehoord kunnen worden; op die manier zou haar verklaring betrouwbaarder zijn geweest en bovendien eerder in de tijd waardoor het waarschijnlijker zou zijn geweest dat ze zich meer zelf herinnerde.~~

De raadvrouw heeft opgemerkt dat de heer Nordanis had willen verklaren dat mevrouw Louwes niet in staat is te liegen. Het is niet mogelijk vast te stellen of iemand al dan niet in staat is te liegen.

Aanvulling bij pagina 11: Het is gebruikelijk dat in eerste instantie slechts melding wordt gemaakt van het veiligstellen van een geur. Alleen wanneer daarover discussie ontstaat, wordt een ambtsedig proces-verbaal opgemaakt over de wijze van veiligstellen.

Aanvulling bij pagina 13: Ik heb kennis genomen van de stukken van de registeraccountant die de raadvrouw heeft gefaxt. De registeraccountant concludeert dat verdachte onzorgvuldig, doch niet frauduleus heeft gehandeld. Ik merk op dat verdachte niet voor fraude wordt vervolgd.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Ik heb de officier van justitie begrepen. Ik wil graag reageren op onjuistheden, maar wacht eerst het pleidooi van mijn-raadvrouw af.

De raadvrouw voert het woord tot verdediging overeenkomstig de inhoud van een aan de rechtbank overgelegde pleitnota, waarvan een fotokopie aan dit proces-verbaal is gehecht.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer: Ik heb enkele opmerkingen bij mijn pleitnota.

Aanvulling bij pagina 4: De antenne bevindt zich op een hoge plaats en dus niet in het stroomdal van de IJssel.

Aanvulling bij pagina 5: De verklaring van mevrouw Louwes ter zitting is mijns inziens wel betrouwbaar. De heer Nordanis heeft aan mij aangegeven dat mevrouw Louwes niet in staat is te liegen omdat zij dan zou blokkeren. De verklaring van mevrouw Louwes wordt bevestigd door de verklaring van mevrouw Oornink.

Aanvulling bij pagina 5: De in de pleitnota genoemde mevrouw Galjoen is mevrouw Oornink.

Aanvulling bij pagina 6: Aan de patholoog-anatoom is niets gevraagd over het verband tussen de gevonden messen en de

verwondingen van het slachtoffer. Verder merk ik op dat ongeveer honderd woningen uitkijken op de vindplaats van het mes; deze plaats ligt dus erg in het zicht.

Aanvulling bij pagina 9 en 10: De geur van verdachte is op het politiebureau in Deventer afgenomen. Het Deventer Dagblad meldde dat de honden Spike en Rex in minimaal één geval een andere geurproef in Deventer hebben uitgevoerd, namelijk in het onderzoek tegen A.R. van H. Ik vraag mij af of in dat geval dezelfde figuranten zijn gebruikt.

Aanvulling bij pagina 13: De folders over huizen in het buitenland waren reeds voor de wijziging van het testament van mevrouw Wittenberg in het bezit van verdachte. Niet verdachte, maar zijn echtgenote heeft de advertentie uit de krant geknipt.

Ik concludeer dat vrijspraak dient te volgen.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Wanneer de verdediging er prijs op stelt, kan ik op dit moment een proces-verbaal betreffende het onderzoek van het tweede mes aan de rechtbank overleggen. Ik merk daarbij op dat de raadvrouw eerder om voeging van dit proces-verbaal in het dossier had kunnen verzoeken.

De officier van justitie legt aan de rechtbank over:

- een proces-verbaal d.d. 12 januari 2000, in de wettelijke vorm opgemaakt door F.J. Ruiter, hoofdagent van politie en technisch rechercheur en gezien door H.Heemstra, hoofd afdeling technische recherche, politie IJsselland, technische recherche, BPS.nr: 99-108257 met de daarbij behorende beschrijving van sporen + voorwerpen;
- een proces-verbaal van inbeslagname d.d. 11 januari 2000, in de wettelijke vorm opgemaakt door F.J. Ruiter, hoofdagent van politie en technisch rechercheur, politie IJsselland, technische recherche, BPS.nr: 99-108257;
- een aanvraag-onderzoek van de politie IJsselland, district Zuid, bij het Gerechtelijk Laboratorium te Rijswijk d.d. 11-01-2000;
- een proces-verbaal van bevindingen d.d. 13 januari 2000, in de wettelijke vorm opgemaakt door H.G. van Wijhe en J.H. Reints, beiden hoofdagent Regiopolitie IJsselland, District Zuid, proces-verbaal nummer PLO4ZU/00-003496;
- een proces-verbaal van verhoor d.d. 11 januari 2000, in de wettelijke vorm opgemaakt door H.E. Laarman, brigadier Regiopolitie IJsselland, afdeling Regionale Recherche, proces-verbaal nummer PLO4RR/99-108257.

Het onderzoek wordt kort onderbroken om de rechtbank en de raadvrouw in de gelegenheid te stellen de overgelegde stukken te bestuderen.

De raadvrouw verzoekt de rechtbank de verdachte onmiddellijk in vrijheid te stellen.

De officier van justitie verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

Voor de volledigheid is het tweede mes onderzocht. Er is echter geen verband tussen dit mes en de moord op mevrouw Wittenberg geconstateerd. Dat is de reden dat de overgelegde stukken tot nu toe niet in het dossier waren gevoegd.

Het mobiele telefoontoestel van het slachtoffer is wel onderzocht, evenals de andere vaste telefoon.

De tijd op het toestel van het slachtoffer was niet goed ingesteld; uit de printgegevens blijkt dat een verschil van 11 minuten kan worden geconstateerd.

Met betrekking tot de sorteërproef is artikel 30 van het Wetboek van Strafvordering toegepast. Wij wilden verdachte eerst met een aantal verklaringen confronteren.

Verdachte is in de jaren '90 eerder met de politie in aanraking geweest. Wanneer de vingerafdruk om door de raadvrouw genoemde redenen van het bewijs zou worden uitgesloten, zou de vingerafdruk die in het huis van het slachtoffer is aangetroffen alsnog kunnen worden vergeleken met de vingerafdrukken die bij de inverzekeringstelling van verdachte zijn afgenomen.

De financiële rapportage is opgemaakt door deskundigen van de financiële recherche.

De raadvrouw verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

De inhoud van de tenlastelegging dient op meer dan één bewijsmiddel te steunen. Er is een GSM-telefoontje dat zou bewijzen dat verdachte op 23 september 1999 's avonds in Deventer was en een volgens de officier van justitie kennelijk leugenachtige verklaring. Corstens meldt hierover dat een kennelijk leugenachtige verklaring niet als bewijsmiddel kan dienen, maar slechts kan meewerken aan de rechterlijke overtuiging. Het bewijs dekt de tenlastelegging niet; er zou slechts bewezen kunnen worden dat verdachte op het mogelijke tijdstip van overlijden van het slachtoffer in Deventer zou zijn geweest.

Ik ben van mening dat ik niet zou hoeven te vragen om voeging in het dossier van stukken betreffende de vondst van een tweede mes; de officier van justitie had dit sowieso dienen te doen. Het betreffende mes is meer dan 10 centimeter lang en is 100 meter van het huis van het slachtoffer gevonden. Dit mes kan daar maanden lang hebben gelegen. Dit mes is niet met het slachtoffer in verband te brengen.

Aan verdachte wordt het recht gelaten het laatst te spreken.

De verdachte verklaart, zakelijk weergegeven, onder meer:

In de kamer van het slachtoffer is een fles wijn aangetroffen. Ik drink geen alcohol. De fles was vast bestemd voor een goede kennis die werd verwacht, want een dergelijke fles wijn kost f 70,--.

Hoe Balk tot zijn verklaring komt, begrijp ik niet. Balk is onder psychiatrische behandeling. Balk was, evenals meer mensen op kantoor, van alles op de hoogte. Balk zegt in zijn eerste verklaring dat hij niets wist. Ik weet niet hoe hij

daartoe komt.

Ik heb nooit gevraagd om voorzitter van de stichting te worden; dat heeft de notaris zo bepaald.

Ik heb het slachtoffer op 23 september gebeld en haar meegedeeld dat 1% f 1750,-- bedraagt. Ze heeft hier een notitie van gemaakt. Ze zou nooit een notitie maken als ik bij haar was geweest.

Het eerste mes dat in een kelderbox is gevonden, is recht. Bij het eerste mes is slechts DNA-onderzoek verricht; er is niet onderzocht of dat mes het moordwapen was. De afdruk van een mes op de blouse van mevrouw Wittenberg lijkt niet op het mes, dat mes vertoont namelijk een inkeping. Ik begrijp niet waarom ~~dit onderzoek 5 maanden moest duren.~~

Het verschil van 11 minuten op het telefoontoestel van mevrouw Wittenberg wordt in het betreffende proces-verbaal niet verklaard. Het verschil bedroeg 3 uren en 45 minuten.

De heer Ter Velde wist dat hij uit het testament zou worden geschrapt; hij heeft verklaard dat hij dacht dat hij in het weekend zou horen dat hij uit het testament zou worden verwijderd.

Een getuige heeft verklaard met een ex-patiënt over de moord te hebben gesproken. Hij heeft al op 25 september telefonisch over de moord gesproken. Bij de politie heeft deze getuige echter verklaard dat hij pas de dinsdag daarna iets over de moord heeft gehoord.

Ik kan nooit op 23 september 1999 om 20.30 uur in Deventer zijn geweest. Rijnders spreekt niet over harde feiten.

Ik heb tegenover mijn echtgenote meermalen over mijn pijnlijke ribben verklaard, ook in Antwerpen. Alleen op dat ene moment even niet.

Het mes heeft twee dagen in de kelder gelegen. Ik snap niet waarom het proces-verbaal betreffende het veiligstellen van het mes pas 3 maanden na de vondst is opgemaakt. Schoon bevestigt niets, maar stelt slechts vragen.

Met betrekking tot de verklaring van Bekendam merk ik op dat ik geen verzekeringsman ben. Ik heb hem niets over de moord verteld en hem daarvoor naar de politie in Deventer verwezen.

Daenen vond een vergoeding van f 3.000,-- veel. Zij wist niet hoeveel werk zij voor de stichting zou moeten doen.

Ik heb de door mij opgegeven route gewoon gereden.

Ik had geen financieel motief; dat is waanzin. Uit het strafrechtelijk financieel onderzoek blijkt de onkunde van de rechercheurs. Zij melden bijvoorbeeld dat de stichting nog niet was ingeschreven. Dat is logisch want dat zou pas na het overlijden van mevrouw Wittenberg gebeuren. Het strafrechtelijk financieel onderzoek zit vol met zinloze opmerkingen.

Mijn vrouw is op een zondag gehoord. Ik heb gezegd dat zij meer details nodig heeft om zich dingen te kunnen herinneren. Ten tijde van haar verhoor was 23 september al twee maanden geleden. Uit de literatuur blijkt dat wanneer iemand na lange tijd wordt verhoord, diegene bij het verhoor optimale informatie dient te worden gegeven.

Verder is alles gezegd. Ik heb er niets mee te maken. Ik zit al honderd dagen onschuldig in de cel.

E.C.J.J. Louwes

De voorzitter deelt, nadat de rechtbank zich heeft beraden, als beslissing van de rechtbank mede dat de verdachte niet onmiddellijk in vrijheid zal worden gesteld. Na een lang onderzoek ter zitting heeft de rechtbank meer tijd nodig om te beslissen. Wanneer tijdens de beraadslagingen van de rechtbank zal blijken dat de rechtbank het tenlastegelegde niet bewezen acht, zal de verdachte in afwachting van het vonnis in vrijheid worden gesteld.

Aan verdachte wordt nogmaals het recht gelaten het laatst te spreken.

De voorzitter verklaart het onderzoek gesloten en deelt mede, dat volgens beslissing van de rechtbank de uitspraak zal plaatsvinden op 9 maart 2000.

Waarvan is opgemaakt dit proces-verbaal dat door de voorzitter en de griffier is vastgesteld en ondertekend.

